УКРАЇНА

ПАСПОРТ

об'єкта культурної спадщини

РАТУША

(найменування об'єкта)

вид	тип	категорія обліку
Пам'ятка архітектури та містобудування	Будівля	Пам'ятка національного значення

1. Дата утворення об'єкта:

1811 р. по постанові № 970 (уточнене датування 1803-1811 рр.)

2. Місце знаходження об'єкта:

47500, пл. Ринок, 1, м. Бережани, Тернопільська обл.

3. **Охоронний № пам'ятки**

638

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узято на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

Постанова № 970 Ради Міністрів Української ССР від 24 серпня 1963 р. Пам'ятка національного значення.

5. Наявність охоронних дошок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

Охоронна дошка старого зразка, виготовлена з важкого металу. Розміщена перед входом у подвір'я. Пам'ятні таблиці: на західному фасаді, ліворуч від центрального входу, над першим віконом – барельєф Маркіянові Шашкевичу, який був учнем Бережанської гімназії, що містилася у ратуші, в 1825-1829 рр. (бронза, авт. І. Козлик, встановлена у 1987 р.); на куті західного фасаду пам'ятна таблиця письменникові та державному діячеві Богданові Лепкому, учневі Бережанської гімназії (1991 р., авт. К. Сікорський); на північному фасаді – таблиця з портретом Петра Білоуса, борця за волю України.

6. Власник:

Державна власність. У сфері управління Держбуду. Балансоутримувач – Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани. Директор – Тихий Богдан Ярославович, м. Бережани, вул. Вірмёнська, 6. Тел.: (03548) 2-45-52.

7. Користувач:

Музей переслідування церкви. Директор – Іван Хрептак. Тел. (03548) 2-41-04. **Бережанський краєзнавчий музей**. Директор – Брицька Галина Петрівна. Тел. (03548) 2-18-79. **Бережанський відділ УМВС**. Начальник – Бредун Іван Богданович. Тел. (03548) 2-11-36. **Обласний музей Богдана Лепкого**. Директор – Дирда Надія Петрівна. Тел. (03548) 2-21-36. **Бережанський музей книги**. Директор – Зінчук Лілія Василівна. Тел. (03548) 2-44-35. **Бережанська міська рада.** Міський голова – Зорик Василь Петрович. Тел. (03548) 2-14-46. **Відділ культури райдержадміністрації**. Тел. (03548) 2-13-93. **Організація ветеранів України**. Голова – Ожга Альбіна Павлівна. тел. (03548) 2-12-58.

8. Охоронний договор:

Від 22 квітня 2005 р. № № 3-8 Укладені між ДІАЗом у м. Бережани в особі директора Тихого Б. Я. та користувачами. Терміни дії договорів – по 22.04. 2006 р.

9. Функціональне використання:

сучасне	**первісне**	**інші (протягом часу існування об'єкта)**
адміністративні приміщення, музейні експозиційні зали	адміністративна споруда	частину приміщень займала гімназія (180-1924, 1941-1944)

10. Історичні дані про об'єкт:

Перша згадка про ратушу в Бережанах відноситься до 1660 р. Вона знаходилася на тому ж самому місці, що й нині. В описі, складеному 1698 року, вказано, що *"вона з дерева будована, має дві ізби – велику й меншу, в одній з них – піч із зеленого кахеля, вікна в олові, склеп мурований..."*. Тут розміщалося 17 крамниць. На верхніх поверхах ратуші засідала міська рада і лавничий суд. 1705 року вибудовано першу мурована ратушу і "вежу годинникову найвищу, з дерев'яним годинником". Ця споруда згоріла наприкінці XVIII ст. Будівництво сучасної споруди ратуші розпочалося **1803 року**, закінчилося 1811 року зведенням годинникової вежі на північному фасаді. Влітку 1805 р. за ініціативи княгині Ізабелли Любомирської тут розмістилася державна гімназія, переведена сюди зі Збаража (знаходилася тут до 1924 р., пізніше, під час німецької окупаці, у 1941-1944 рр.). Споруда ратуші двічі горіла – в 1825 і 1854 рр. Тоді вона утримувалася коштом власників Бережан княжих родів Любомирських,

пізніше – Потоцьких. На нижніх поверхах та в пивницях тоді розміщувалися торговельні та військові склади. На верхніх поверхах у міжвоєнний період (1920-і-1930-і рр.) знаходилася редакція польськомовного часопису „Głos Brzeżański". Окрім того приміщення ратуші було регіональним осередком польської воєнізованої організації „Strzelcy". Починаючи з 1980 р., тут розгорнув свою експозицію Обласний краєзнавчий музей, поряд з ним у 1984 р. з'явився Музей книги, у 1995 р. – Музей Богдана Лепкого, а з 2000 р. працює Музей переслідування церкви.

11. Відомості про сучасний стан об'єкта:

Розташування об'єкта і його роль у навколишньому середовищі	Розташована в межах історичного середмістя. Головна архітектурна домінанта пл. Ринок. Розташована в центрі площі, від оточуючих площу будинків віддалена на 50-100 м. Розпланувальна структура – регулярного типу.
Ландшафт	Ринкова площа, на якій розміщена ратуша, має природній нахил з заходу на схід, знаходиться на 10 м нижче міського ставу. Зі сходу до площі прилягає сквер. З півдня, півночі та заходу – рівнинні терени, частково озеленені, що мають асфальтове покриття. У сквері – дерева шпилькових та листяних порід.
Опис об'єкта	За типологією – адміністративна будівля. Загальна площа забудови – 1716,4 кв. м. Габаритні розміри: 39, 6 х 55, 2 м. Двоповерхова будівля, мурована з каменю та цегли, тинькована, прямокутна в плані, з внутрішнім подвір'ям. Південний фасад акцентований високою двоярусною годинниковою вежею. Віконні прорізи першого поверху завершені півкруглими арками, на другому поверсі – прямокутні, в обрамленнях. Входи, оформлені двоколонними порталами з фронтонами з гербовими картушами, влаштовані на осях всіх чотирьох фасадів. Зараз функціонують два входи – на східному та західному фасадах. Подвір'я забруковане каменем, в т. ч. фрагментами стел з давнього єврейського цвинтаря. Приміщення першого поверху мають анфіладне планування, перекриті хрещатим склепінням, на другому поверсі – перекриття плескаті. Будівля має також склепінчасті підвали та горище. За стильовим ознаками належить до характерних пам'яток періоду класицизму.
Перебудови, втрати й історичні нашарування	У другій половині XX ст. відбулися зміни на південному та північному входах. Їх повністю замуровано. Здійснено внутрішнє перепланування приміщень II поверху. Встановлено печі з сучасного кахлю, в південно-східній частині приміщень I поверху проведено парове опалення. Всі перебудовчі зміни в цілому не мали деструктивного характеру.
Наявність творів мистецтва та їх опис	Фрагменти плит давнього єврейського цвинтаря, що ними викладене подвір'я ратуші (прослідковуються старі написи). Рельєфні картуші з гербами на порталах (XIX ст.). Ліпні рельєфи залів музеїв авторства художників 1980-х рр.

Опис території об'єкта	Пам'ятка займає прямокутну ділянку в центрі Ринкової площі. З трьох сторін – з півдня, заходу та півночі – оточена бруківкою, подекуди заасфальтованою. Зі сходу до будівлі прилягає невеликий сквер, в якому встановлено пам'ятник Богданові Лепкому.
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Матеріал виготовлення – камінь, цегла, конструкції – несучі повздовжні стіни. Перекриття підвалів та І поверху – склепінчасті, ІІ поверху – дерев'яні балкові. Ступінь капітальності: мурована споруда з невогнестійким перекриттям. Загальний технічний стан задовільний, в окремих частинах пам'ятки – незадовільний.
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	Інженерні мережі: водогін, каналізація, лінія електропередач, газове пічне та водяне опалення. Інженерне обладнання: телефон; комп'ютерна мережа.
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Первісна балансова вартість – 203763, 55 грн. Майнова цінність згідно методики, затвердженої Постановою Кабміну України від 26. 09. 2002 р. не визначена.

12.Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

13.Територія об'єкта (пам'ятки):

Площа	0, 5 га.
Опис меж території об'єкта	Первісно ратуша з усіх чотирьох сторін була оточена цивільною та культовою забудовою. Під час Другої світової війни було зруйновано східну частину пл. Ринок. Сьогодні на цьому місці розбито сквер. Напроти південного фасаду у 1883 році встановлено погруддя короля Яна ІІІ Собєського (тепер втрачене). З заходу навпроти ратуші знаходиться церква св. Трійці, перед якою у 2000 році відновлено фігури Матері Божої та Ісуса Христа. Південніше розміщений пам'ятник Тарасові Шевченку (1992, авт. М. Посікіра). Найкраще збережена західна перія Ринкової площі. У сквері, що розбитий на місці східної перії, встановлено пам'ятник Богданові Лепкому (1997 р., авт. – І. Сонсядло). З півдня та півночі – житлова та адміністративна забудова як давнішого походження, так і сучасна.

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Архітектурна основа пл. Ринок у Бережанах, яскравий приклад архітектури класицизму.

15.Зона охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної	Ін-т "Укрзахідпроектреставрація", м. Львів, пл. Соборна, 3а. Автори: Р. Могитич, Л. Бачинська.

документації	
Дата розроблення науково-проектної документації	2003
Дата і номер документа про затвердження науково-проектної документації	Генеральний план розвитку ДІАЗу з дотриманням статусу охоронної зони затверджено рішенням Бережанської міської ради від 30. 12. 2003 р. Протокол № 388. Схвалений Науково-методичною радою з питань реставрації та реконструкції пам'яток архітектури та містобудування при Держбуді України 03. 03. 2004 р. Примітка: Дирекція ДІАЗу в м. Бережани рекомендує скорегувати окремі пункти Генерального плану.
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони із зазначенням площі кожної зони	Пам'ятка входить до комплексної охоронної зони центральної частини міста, обмеженої на півночі вул. Тернопільською, на сході - східними кватралами пл. Ринок, на півдні – вул. Руською з включенням зони ансамблю костелу Різдва Богородиці, на південному заході – вул. Кушніра, і далі тягнеться на північ вздовж давньої траси земляних укріплень. До комплексної охоронної зони входять: ансамбль пл. Ринок, ансамбль вул. Банкової, комплекси забудови вулиць Вірменської, Академічної та Руської.

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Комплексні наукові дослідження	2004-2005, в стадії розробки	Ін-т "Укрзахідпроект-реставрація", м. Львів, пл. соборна 3а. Тел. (0322) 79-86-61	Науково-технічний архів ін-ту "Укрзахід-проектреставрація".
Історична довідка	2004	–"– Автори: Л. Горницька, О. Гайда, Х. Харчук.	—"—

17. Дослідницькі й реставраційні роботи:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Виконавець	Підрядна організація
Дослідницькі й реставраційні роботи в стадії проведення.	2005			

18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Відсутні.
Іконографічні матеріали	Фотографії і поштівки ратуші та Ринкової площі в Бережанах. – Зберігаються у Бережанському краєзнавчому музеї, в ДІАЗі м. Бережани.
Архівні матеріали	1. ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. Фонд УК-46, с. 12,13. Тернопільське воєвідство. Бережанський повіт. Матераіли у справі реставрації та консервації пам'яток архітектури, укладених за алфавітом місцевостей „B-Z".

	2. Центральний Державний історичний архів України у Львові. – Ф. 720, оп. 1, спр. 341, арк. 1.
Бібліографічні матеріали	1. Бевз М. Завдання регенерації урбаністично-архітектурного комплексу міста Бережан.//Архітектурний вісник.-№2.-Львів, 2002.-С.38-44. 2. Бережанщина в спогадах емігрантів.-Тернопіль: Книжково-журнальне товариство „Тернопіль", 1998. 3. Герета І. П. Бережани. Ілюстрований краєзнавчий нарис. –Львів: Каменяр, 1979. 4. Державний історико-архітектурний заповідник у Бережанах.//Галицька брама. №7-9. Львів:Центр Європи, 2002. 5. Ергольт Б., Нечай С., Приходько М. Тернопільщина. Путівник.-Львів: Каменяр, 1965. 6. Енциклопедія українознавства.-Т.1.-Львів, 1993. 7. Кісь А. Ратуша та ринок. Бережанська гімназія. // Путівник по Бережанах. – Львів: Центр Європи, 2003. 8. Лепкий Б. Казка мойого життя.-Івано-Франківськ: Нова зоря, 1999. 9. Коковський Ф. Бережани. // Наша Батьківщина, 1937. – Ч. 4-5 (квітень-травень). 10. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР.-Т.4.-Киев, 1986. 11. Czarnecki J. Brzeżany.-Lwów, 1905. 12. Czołowski A. I Janusz B. Przeszłość i zabytki województwa Tarnopolskiego.-Tarnopol, 1926. 13. Kunzek T. Przewodnik po województwie Tarnopolskim.-Tarnopol, 1928. 14. Maciszewski M. Brzeżany w czasach Rzeczypospolitej Polskiej.-Brody, 1911. 15. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Galicyi.-Lwów, 1919. 16. Przewodnik po Brzeżanach i okolicy. - Tarnopol,1937.

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

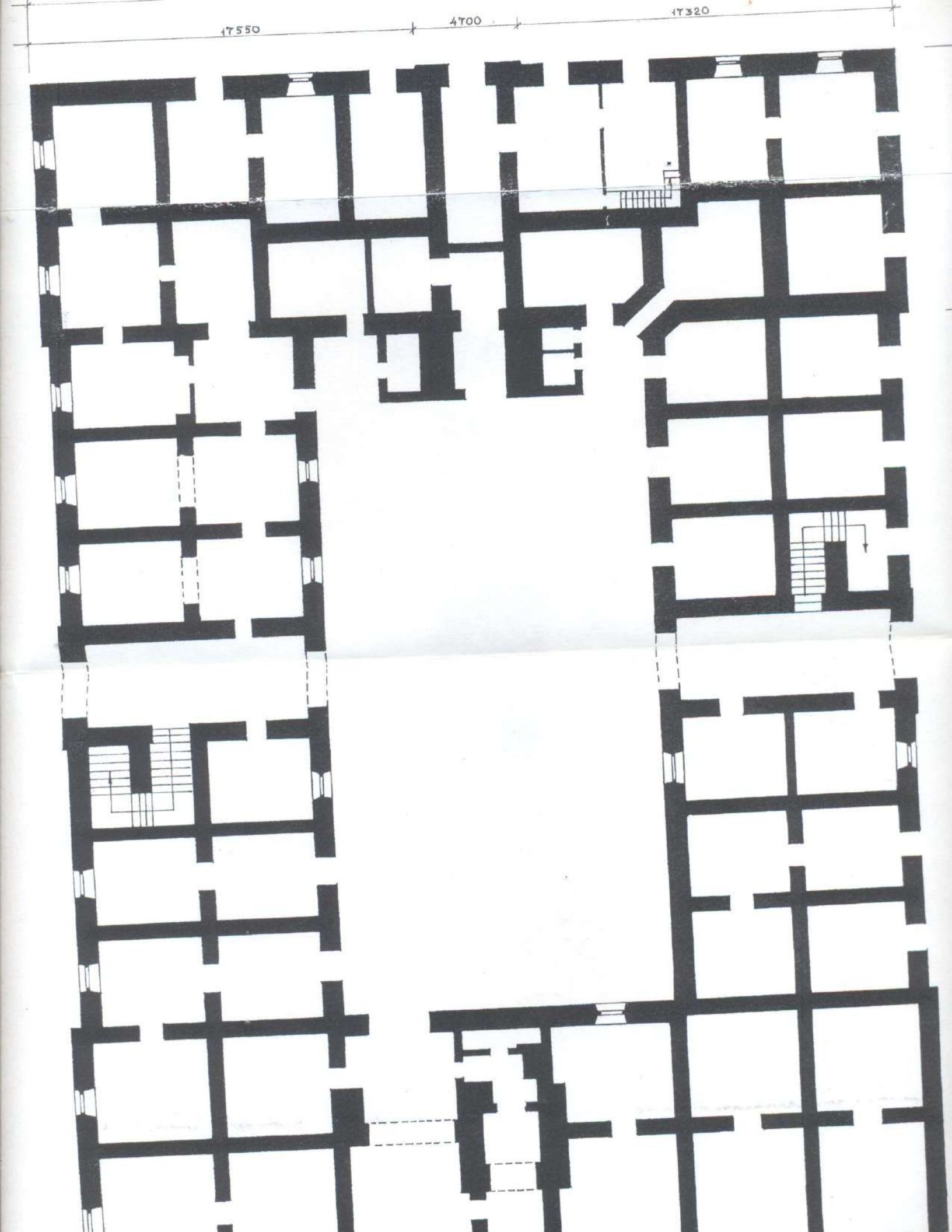
Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Генеральний план з позначенням зон охорони	1	1999	Л. Бачинська
Обміри:			
Поповерхові плани	1	2005	О. Мер'є
Креслення фасадів (у разі потреби)			
Розрізи			
Фотофіксація		09.2005 р.	І.Сьомочкін.
Фото загального вигляду	6		
Фото фрагментів	7		
Фото деталей	1		
Фото інтер'єрів	1		
Інше (меморіальна таблиці та пам'ятники)	4		

Паспорт склав:

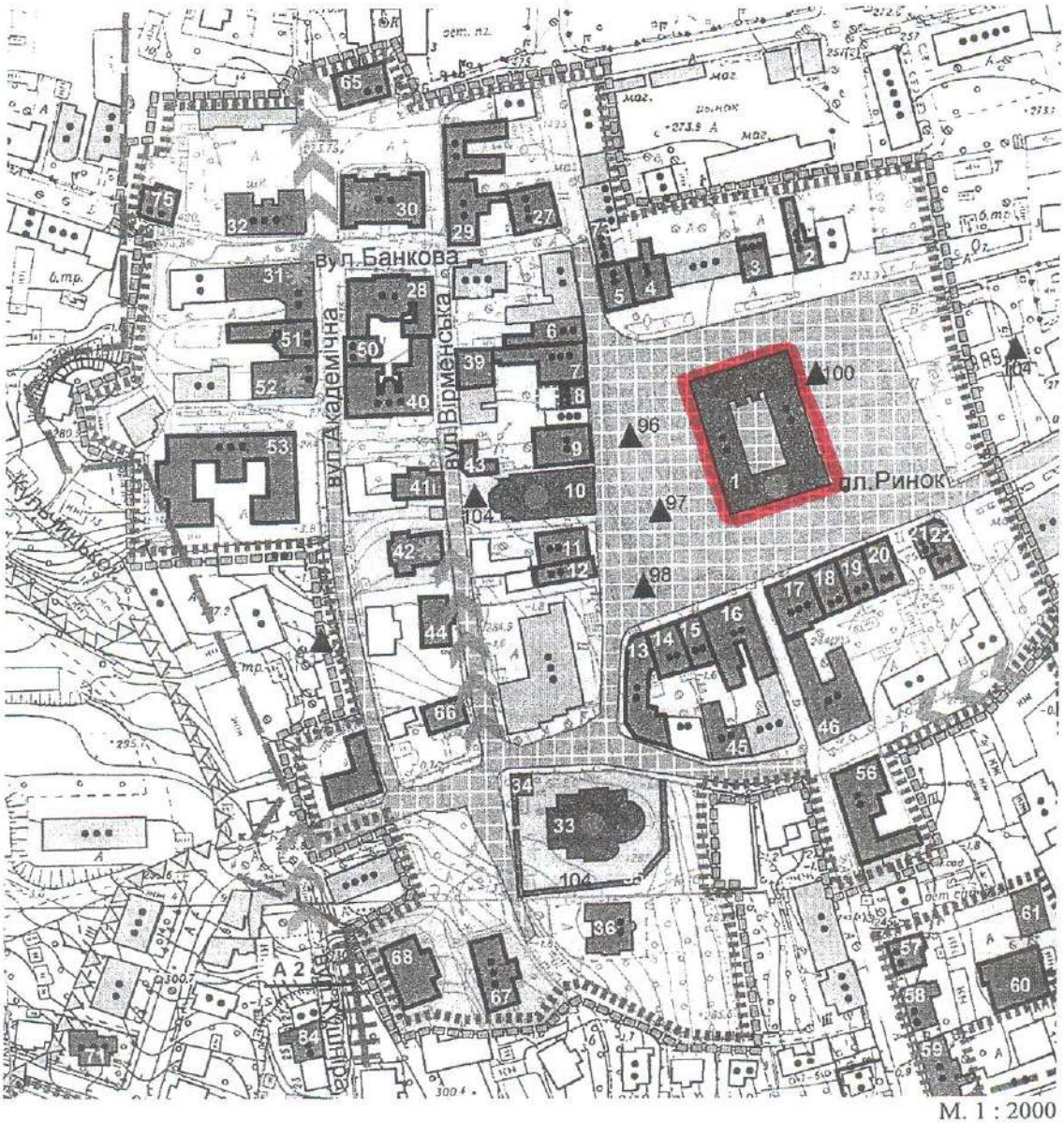
Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Зав.сектором охорони пам'яток ДІАЗу в Бережанах	архітектор	Лукач Р. Д.		2005
Учений секретар ДІАЗу в Бережанах	журналіст	Волинець Н. І.		
Зав. науково-дослідним сектором	історик	Парацій В. М.		
Керівник відділу пам'яткознавства ін-ту "Укрзахідпроектреставрація"	історик, мистецтвознавець	Сьомочкін І.В.		11. 2005 р.
Науковий працівник ін-ту "Укрзахідпроектреставрація"	історик	Михалюньо Б. В.		11. 2005 р.

Начальник Управління
реконструкції забудови,
реставрації та збереження
історичної спадщини
Міністерства регіонального
розвитку та будівництва України

_____ В.Ю. Литвинчук

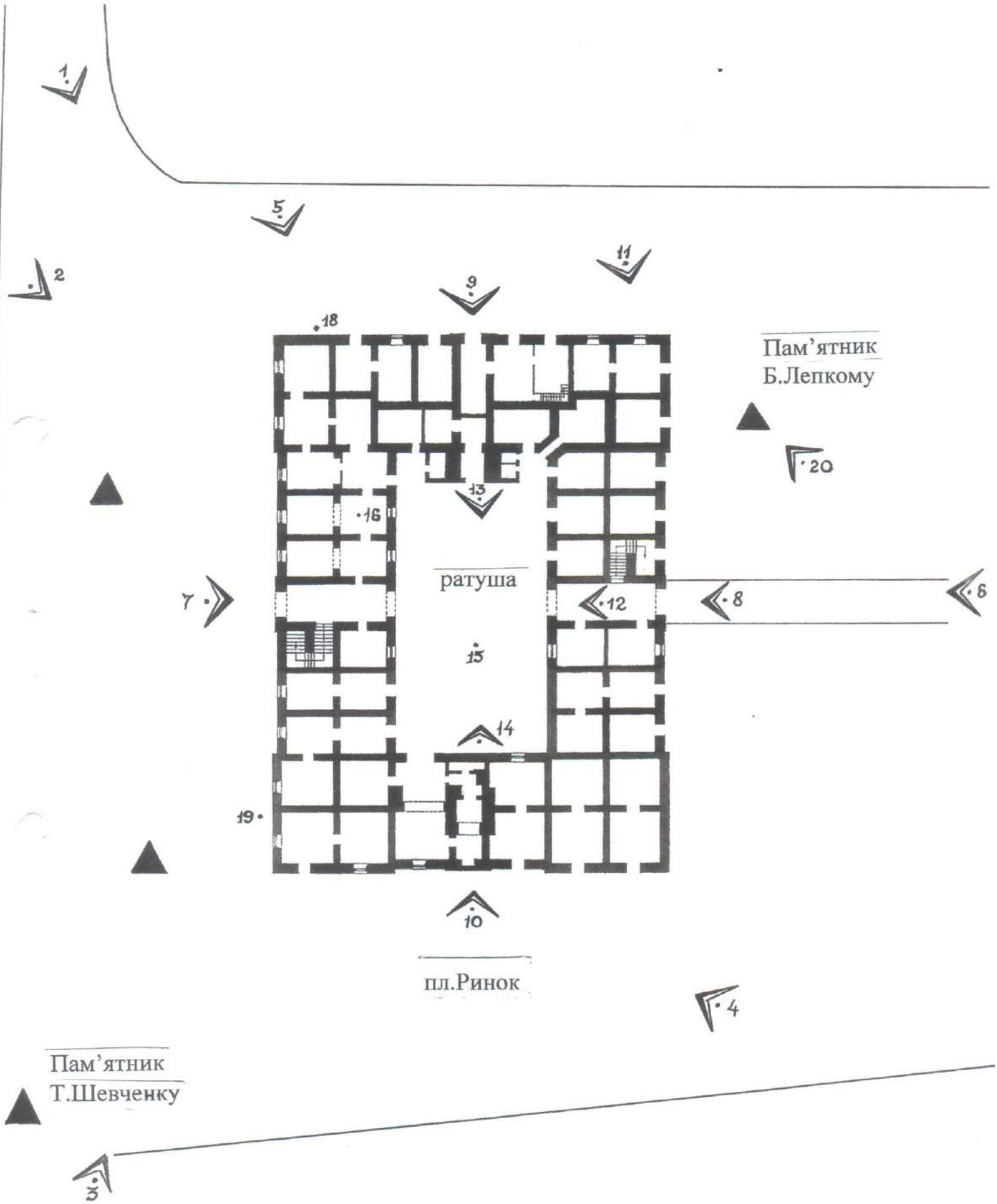

17550
4700
17320

ПАМ'ЯТКА НА ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОМУ ОПОРНОМУ ПЛАНІ МІСТА

ОСНОВНІ ОБ'ЄКТИ В МЕЖАХ КОМПЛЕКСНОЇ ОХОРОННОЇ ЗОНИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА (обведена червоним): 1. Ратуша. 2-25. Будинки ансамблю пл. Ринок. 26-32. Будинки ансамблю вул. Банкової (29. Будинок магістрату). 33-36. Споруди ансамблю костелу Різдва Пресв. Діви Марії. 39-44. Комплес забудови вул. Вірменської (41.Адміністративний будинок; 42. Вірменська церква св. Георгія; 44 Вірменська школа). 45-49. Комплекс забудови вул. Руської. 50-53. Комплекс забудови вул. Академічної. 54-55. Ансамбль монастиря бернардинів. 56. Будинок "Рідної школи".

СХЕМА РОЗМІЩЕННЯ ТОЧОК ФОТОФІКСАЦІЇ

ПЕРЕЛІК ФОТОГРАФІЙ

1. Західна частина пл. Ринок з криницями Матері Божої та Ісуса Христа, пам'ятником Тарасові Шевченку (справа). Зліва - західний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з півночі.
2. Західний фасад ратуші. Вигляд з північного заходу.
3. Південний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з південного заходу.
4. Південний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з південного сходу.
5. Північний фасад ратуші. Вигляд з північного заходу.
6. Східний фасад ратуші та сквер перед ним. Вигляд зі сходу.
7. Західний портал входу.
8. Східний портал входу.
9. Північний портал входу.
10. Південний портал (перероблений).
11. Східне крило північного фасаду. Видно тріщини в кладці стін.
12. Східний проїзд у подвір'я ратуші.
13. Південна частина подвір'я. Вигляд з півночі.
14. Північна частина подвір'я. Вигляд з півдня.
15. Єврейськiй напис на бруківці подвір'я (фрагмент надгробка, використаний при брукуванні подвір'я на поч. XIX ст.).
16. Один з експозиційних залів музею з настінними рельєфами 1980-х рр.
17. Меморіальна таблиця Маркіяна Шашкевича.
18. Пам'ятна таблиця Григорія Білоуса (встановлена місцевими жителями без згоди пам'яткоохоронних органів).
19. Меморіальна таблиця Богданові Лепкому.
20. Пам'ятник Богданові Лепкому в сквері перед східним фасадом ратуші.

1. Західна частина пл. Ринок з криницями Матері Божої та Ісуса Христа, пам'ятником Тарасові Шевченку (справа). Зліва - західний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з півночі

2. Західний фасад ратуші. Вигляд з північного заходу

3. Південний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з південного заходу

4. Південний фасад ратуші з годинниковою вежею. Вигляд з південного сходу

5. Північний фасад ратуші. Вигляд з північного заходу

6. Східний фасад ратуші та сквер перед ним. Вигляд зі сходу

8. Східний портал входу

7. Західний портал входу

9. Північний портал входу

10.Південний портал (перероблений)

11.Східне крило північного фасаду. Видно тріщини в кладці стін

12.Східний проїзд у подвір'я ратуші

13.Південна частина подвір'я. Вигляд з півночі

14.Північна частина подвір'я. Вигляд з півдня

15.Єврейський напис на бруківці подвір'я (фрагмент надгробка, використаний при брукуванні подвір'я на поч. XIX ст.)

16.Один з експозиційних залів музею з настінними рельєфами 1980-х рр.

17.Меморіальна таблиця Маркіяна Шашкевича

18.Пам'ятна таблиця Григорія Білоуса (встановлена місцевими жителями без згоди пам'яткоохоронних органів)

19.Меморіальна таблиця Богданові Лепкому

20.Пам'ятник Богданові Лепкому в сквері перед східним фасадом ратуші